

К.В. Коляденко, О.Є. Федоренко

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

Короткий нарис історії світових епідемій-пандемій*

Частина III. Напівзабутий вірусний дебют

Трохи більше ста років тому людство вимушено занурилось у другу хвилю «іспанки», так само як весною 2021 р. світ занурився в другу коронавірусну хвилю. Попри вже відомі нам на другому році пандемії суттєві біологічно-вірусологічні відмінності коронавірусу COVID-19 та «іспанського» грипу, впадає в око значна схожість у динаміці розвитку епідеміологічних сценаріїв обох цих пандемій.

Офіційно вважається, що та епідемія в Європі розпочалась в останні місяці завершення Першої світової війни (1914–1918 рр.). Її розвиток та катастрофічне поширення спричинили антисанітарія, погане харчування, скупченість в окопах і таборах біженців, демобілізація масових армій та повернення солдат додому, а також бурхливий розвиток на початку XX сторіччя транспортних засобів (потягів, автомобілів, швидкісних кораблів).

«Іспанський» грип, викликаний вірусом H1N1, мав кілька хвиль. Точну кількість тих, хто перехворів на «іспанку», важко назвати. Приблизно це 500–550 млн людей. Померло ж майже 25 мільйонів (у деяких дослідженнях вказується цифра і 50, і навіть 100 мільйонів).

На жаль, людство швидко забуло про цю вірусну пандемію. А отже, було вимушене об'єктивно повторно через сотню років знову зіткнутися з подібною ситуацією і вводити карантинні обмеження як реально єдиний засіб хоч так обмежити подальше розповсюдження чергової вірусної пандемії людства. «Іспанка» суттєво вплинула на подальший розвиток медицини. Якщо до цього була поширена приватна лікарська практика, то в процесі подолання смертоносної пандемії відбулося становлення сучасної міжнародної системи охорони здоров'я. У 1919 р. у Відні було засновано Міжнародне бюро з боротьби з епідеміями.

Ключові слова

Іспанський грип, коронавірус, пандемія, карантин.

Трохи більше ста років тому людство вимушено занурилось у другу хвилю «іспанки», так само як весною 2021 р. світ зазнав другої коронавірусної хвилі. Попри вже відомі нам на другому році пандемії суттєві біологічно-вірусологічні відмінності коронавірусу COVID-19 та «іспанського» грипу, очевидною є значна подібність динаміки розвитку епідеміологічних сценаріїв обох цих пандемій.

Офіційно вважається, що та епідемія в Європі розпочалась в останні місяці завершення Першої світової війни (1914–1918 рр.). Її розвиток та подальше катастрофічне поширення спричинили антисанітарія, погане харчування, скупченість в окопах і таборах біженців, масова демобілізація та повернення солдат додому, а також бурхливий розвиток транспорту (потягів, авто-

мобілів, швидкісних кораблів) на початку XX ст. За 5–7 міс епідемія поширилась по всій планеті, перетворившись на пандемію, не зачепивши лише деяких островів.

«Іспанський» грип, зумовлений вірусом H1N1, також мав кілька хвиль. Точна кількість тих, хто перехворів на «іспанку», невідома, приблизно це 500–550 млн людей. Померло близько 25 млн (у деяких дослідженнях вказується цифра і 50, і навіть 100 млн).

«Історія вчить тільки тому, що вона нічому не вчить» та «Історія любить повторюватись» — ці вислови ніби говорять про те, що суспільство має зробити висновки з минулого. Аналізуючи сьогоднішню ситуацію з «раптовою» пандемією COVID-19, нам видається важливим нагадати про пандемію грипу 1918–1920 рр., оскільки, попри суттєві відмінності, вона в цілому є дуже подібною до нинішньої ситуації.

* Продовження (початок у № 4.— 2020.— С. 50–60; № 1.— 2021.— С. 67–72).

тоді як в інших країнах цей показник сягав 5 %, а в деяких країнах Азії — 25 %. Усі можливі «рекорди» побила Індія — там до кінця 1918 р. померло майже 5 млн людей [4].

Щодо клінічних симптомів, то вони наразі добре відомі. Ті, хто захворів, спочатку відчували виражену слабкість, їм було важко дихати, болів шлунок, підвищувалась температура тіла. Потім помітно синіло обличчя, відбувався внутрішньолегеневий крововилив та починався кривавий кашель — хворі буквально захлинались власною кров'ю. Хвороба тривала в середньому лише 3 дні, після чого наставала смерть. Часто у людей взагалі не було яскравих виявів, а летальний кінець наставав уже наступного дня від початку хвороби. Ще однією особливістю було те, що «іспанка» тоді уражала передусім людей віком від 18 до 50 років, а піковий вік смертності від неї становив 28 років. Проти тих, хто захворів, спрацювала їхня власна імунна система [4, 5].

Вони помирали внаслідок розвитку у них так званого на сьогодні цитокинового шторму, коли надлишково реактивна імунна система хворої людини часто зумовлює розвиток масивного запального процесу, який найчастіше клінічно виявляється двостороннім запаленням легень [2].

За останню сотню років медицина дійсно досягла вражаючих результатів, про які у 1918—1920 рр. можна було хіба що мріяти. В ті часи вважалося, що грип є результатом дії певного бактеріального патогену. Про існування ж вірусів як можливих збудників грипу лише окремі вчені висловлювали гіпотетичні теоретичні припущення. Віруси були занадто малі, щоб їх можна було побачити під наявним тоді оптичним мікроскопом (електронний створили тільки у 1931 р.) «Генну структуру вірусу H1N1 вдалося свідомо реконструювати лише в 2002 р.», — розповів журналістам професор-епідеміолог Мадридського університету Хорхе Нуньєс Санс. З його слів, це вдалось тільки американським колегам, котрі отримали матеріал для вивчення з останків померлої від грипу жительки Аляски, похованої свого часу у вічній мерзлоті. Весь цей час хворобу серйозно досліджують. Щось вже вдалося прояснити, а щось продовжує залишатися таємницею. Виявлено, що вбивця мільйонів людей у 1918—1919 р. не мав серйозних відмінностей від відомих нині менш небезпечних пандемічних штамів вірусу грипу щодо жодного гена. Виявилось також і те, що «іспанка» не була епідемічною «новинкою» 1918 р. — попередній варіант вірусу проник у людську цивілізацію приблизно в 1900 р. й тихомирно циркулював в обмежених популяціях людей протягом приблизно 18—20 років.

Рідкісне приватне фото літа 1918 р., що показує реальні санітарні умови в окопах англійської армії у Фландрії

Відновлений геном вірусу «іспанки» дуже схожий на геном вірусів грипу качок, поширеного на території США. Тож є й уявний ланцюжок переходу вірусу: дикі качки — свині — людина. Втім, результати подальших наукових досліджень почали викликати все більше запитань, ніж давати відповідей... [3].

Які ж були особливості цієї епідемії в ті роки в різних країнах світу? Візьмемо для прикладу нейтральну Швейцарію, охоплену війною Україну та США.

Швейцарія опинилася в 1918 р. в стані глибокої кризи й фактично на межі громадянської війни. Виявилось, що федеральний закон «Про епідемії», який набрав чинності ще в 1886 р., фактично не діяв, а чинна система охорони здоров'я була розвинута вкрай погано. До того ж грип не був у списку хвороб, на які держава мала звертати свою увагу. Кантони сприймали всі рекомендації федерального центру як спроби посилити політичний вплив, і це викликало активний спротив з їхнього боку.

Лише восени 1918 р. влада розпорядилася закрити школи, церкви, кінотеатри і ринки, а також запровадила обов'язкову ізоляцію заражених. Із 1 жовтня 1918 р. лікарі мусили повідомляти федеральний центр про всі випадки захворювання «іспанською хворобою». Було ухвалено також рішення про підвищення заробітної плати медичним працівникам, а кантони отримали повноваження допомагати тим, хто опинився через пандемію без роботи. В період поширення грипозної хвилі громадське життя в Швейцарії фактично припинилося. Місцеві ЗМІ регулярно виходили з нагадуваннями про необхідність проведення ретельної дезінфекції і дотримання правил гігієни. Тобто бачимо запізню реакцію і майже вчасне виправлення допущених помилок.

Україна. Її теж не оминула тоді ця смертельна хвороба, що майже пів року вже лютувала у Західній Європі. Друга хвиля «іспанки» припала на добу Української Держави — правління гетьмана Скоропадського. Часи були важкі й непевні, точилася запекла боротьба за владу, тож було не до «іспанки». Досить показовим у цьому аспекті є приклад Одеси. Перші випадки захворювання були зафіксовані ще навесні 1918 р., коли розпочалась австро-німецька окупація України, а в місті розміщувався австро-німецький гарнізон. До того ж в Одесі перебувала величезна кількість мігрантів з Росії, які втекли від більшовиків і не мали можливості дотримуватись належних правил гігієни. Трохи пізніше відомий лікар-патологоанатом Михайло Тізенгаузен писав у четвертому числі «Медико-санітарного збірника» за 1918 р.: «Пандемія грипу з надзвичайною силою в Одесі розвинулася наприкінці літа 1918 р. Перші випадки смерті були зареєстровані наприкінці серпня. Протягом вересня кількість зростала і в перших числах жовтня сягнула максимальної позначки: 11 чоловік на добу. Згодом смертність почала швидко знижуватися, але в листопаді, з початком холодної погоди, знову дещо зросла. За чотири місяці в лікарні померла 271 людина, всі — від пневмонії. В усіх випадках ризинів були виявлені запальні зміни, що мали особливий, типовий для пандемії 1918 р. характер геморагічної бронхопневмонії. Жодна епідемія в Одесі за останній час: ні холера, ні чума, ні висипний тиф, ні віспа не забрали за такий короткий проміжок часу стільки жертв...»

Міська влада відреагувала на епідемію із запізненням. Лише у вересні 1918 р. було утворено спеціальну комісію. Всім лікарям було запропоновано звітувати про кожен випадок захворювання на «іспанку». Проте карантин не запроваджували, заняття в учбових закладах продовжувалися. «Одеський медичний журнал» писав: «У 1918—1919 рр. Одеса переживала дві великі біди: жорстоку громадянську війну і не менш жорстоку епідемію «іспанського грипу». Населення було дезорганізоване. Санітарне бюро при Міській управі виявилось абсолютно безпорадним у боротьбі з епідемією...» 19 жовтня 1918 р. в залі «Швидкої допомоги» відбулося спеціальне засідання Товариства одеських лікарів. Журналіст «Одеського листка» повідомляв, що в приватних розмовах лікарі розповідали про несподівані й дивні ускладнення хвороби, про смерть у розквіті сил, а ще про те, що статистика неправдива. Прикметно, що тоді люди панічно «боялися відкритого повітря».

Подільські газети з вересня 1918 р. регулярно подавали жахливі відомості про епідемію: ліка-

рі губернії були розгублені, медичні заклади переповнені і не знали, як протистояти хворобі. Люди почали рятуватися самотужки: обтирали хворого ропою із солі, годували часником. Дехто лікувався самогоном. Але це не допомагало...

Журнал «Село» повідомляв, що лікарі не можуть зрозуміти, чи це нова хвороба, чи добре відома інфлюєнца, на яку вона схожа. Як лікувати її, вони не знають. Найбільше хворих у селах, де щодня гине по кілька людей. «Зо всіх сторін селяни звертаються до Губернської та повітових управ за лікарською допомогою. Але щоб прийти на поміч селянам по всіх селах, де лютує «іспанка», потрібно декілька сот лікарів та тимчасових пошестних бараків на тисячі ліжок. Управи на Поділлі, як і в Україні, це не можуть зробити, бо немає коштів». Єдине, що могли поради́ти лікарі, — спробувати убезпечитись від зараження. Тодішні заходи не дуже відрізняються від сучасних. Хворого рекомендували покласти в ліжку і давати йому легку їжу. А ще, як писали в журналі, «в хатах додержувати чистоту, слабих відділяти від здорових. При кашлі вони повинні затуляти хусточкою рота, плювати в черибки з водою, котру щодня виливати в досить глибоку яму, яку зараз же треба засипати землею».

Уже тоді було зрозуміло, що масова загибель селян пов'язана насамперед з поганою гігієною — «люди не знають, як доглядати за хворими та як себе охоронити від хвороби».

За 3 міс осені 1918 р. пошесть не тільки не відступила, а лише набрала обертів.

Не менш типовою була ситуація і в Києві наприкінці серпня — в Київському повіті на той час уже захворіли 1262 людини, з них 201 померла. У вересні епідемія охопила й інші повіти Київської губернії. «Повідомляють з Канівського, Радомиського та Уманського повітів про значне поширення між людности «іспанки» (застерігала газета «Відродження» від 24 вересня). Епідемічного персоналу немає. За таких умов інфекція швидко потрапила до Києва». Населення Києва складало на той час 500 тис. з урахуванням біженців, яких у місті було чимало.

25 вересня в Міністерстві народного здоров'я й опікування відбулася нарада під головуванням міністра Любинського. «Іспанка набуває зараз величезних розмірів, — читаємо в газетному звіті про нараду, — і можна не помиляючись сказати, що не тільки в м. Київ, але й в селах до 50 % населення хворе. Заповітнення буває більш у скупчених місцях і розповсюджується через каплі інфекції або через брудні руки, і спостерегатись її майже неможливо, єдиний засіб — відокремити себе від людей, але це неможливо».

Актриса Віра Холодна

Офіційне газетне фото. Зліва направо: прем'єр-міністр Франції Жорж Клемансо, президент США Вудро Вільсон та прем'єр-міністр Великобританії Девід Ллойд Джордж під час Паризької мирної конференції, 1919 р. Усі троє перехворіли на «іспанський» грип ще навесні

Офіційне газетне фото масового переможного параду в центрі Філадельфії з нагоди завершення «Великої війни» в Європі

«іспанки» становила 1,5 %, тобто у 15–20 разів менше, ніж у європейських столицях.

Розповідаючи про перебіг «іспанки», не можна не згадати про одну з її жертв — Віру

Холодну, життя якої супроводжувалося плітками про любовні пригоди, а версій її смерті вистачило б на десяток шпигунських трилерів. Їй присвячували пісні, про неї знімали фільми. Віра Холодна прийшла в кінематограф, коли він був чорно-білий, німий і безликий, і подарувала йому своє обличчя та погляд, сповнений печалі.

Екранна пристрасть в її виконанні була такою переконливою, що кожного наступного партнера з фільму записували у коханці актриси. І постійно збільшувалася кількість історій про чоловіків, які вкоротили собі (або комусь іншому) віку через невдалу любов до Віри Холодної.

Серед її палких шанувальників був поет і артист Олександр Вертинський, який присвячував їй свої вірші. А його пісня «Ваші пальці пахнуть ладаном» стала своєрідним гімном передчасної смерті «королеви екрана».

США. Американський уряд від самого початку приховував правду: «Нічого страшного в цій хворобі немає, це звичайний грип, тільки з іншою назвою».

Тодішній президент країни Вудро Вільсон жодного разу публічно не згадав про «іспанський» грип, хоча сам перехворів на нього і ледве вижив. Майже аналогічно поведилося і вище керівництво Франції, Великобританії, Іспанії та більшості інших країн Європи. У угоду політико-економічним інтересам вони знехтували питаннями реальної боротьби з пандемією в своїх країнах, унаслідок чого померло набагато більше людей, ніж могло б. За 18 міс кількість смертей в Іспанії сягнула 300 тис., у Німеччині — 600 тис., у Франції — 420 тис., у США — 675 тис., у Китаї та Індії — мільйони. Загалом перехворіла «іспанкою» третина тогочасного населення планети [4].

Так, у Лос-Анджелесі навесні 1918 р. не було зареєстровано жодної смерті від «іспанки». Хвороба мала доволі м'який перебіг — локальні спалахи без вражаючих наслідків. Утім, були певні тривожні дзвіночки, на які не звернули належної уваги — на одному з армійських пунктів дислокації померло 5 % солдат. Попри заспокійливі навіювання влади, люди досить швидко побачили, що це зовсім не звичайний грип — симптоми, якими характеризувалась хвороба, були просто шокуючими: швидке зараження і смерть протягом 24 год, яка супроводжувалася посинінням від нестачі кисню і кровотечами. На відміну від стихійного лиха, коли солідаризація була максимальною, в цьому випадку суспільство почало «розвалюватися» — кожен відповідав лише за себе, боячись заразитися. Карантинні заходи зрештою були запроваджені в багатьох американських містах, але запізно, коли вірус уже значно поширився країною [2].

Класичним прикладом недолугої адміністративної політики влади стало проведення в Філадельфії велелюдного параду 28 вересня 1918 р. навіть попри те, що напередодні на місцевій військовій верфі на «іспанку» вже захворіли 600 моряків. Через три дні після параду в місті було зареєстровано 635 нових випадків хвороби. Невдовзі Філадельфія стала містом із найбільш високим рівнем захворюваності на «іспанський» грип у США. Місто фактично перебувало в стані колапсу: хворим нікому було навіть принести їжу — всі відмовлялися. Не вистачало ліжок у лікарнях, катастрофічно бракувало медсестер, санітарок, добровольців. Не знайшлося навіть чотирьох добровольців для того, щоб забирати тіла померлих — міській владі довелося просити допомоги у федерального уряду. Лише в жовтні від «іспанки» у Філадельфії померло понад 10 тис. людей.

У багатьох штатах довелося запроваджувати режим військового стану. Були міста, в яких не залишилось жодного здорового лікаря, жодного могильщика. Людей щодня ховали десятками і сотнями, без труни і відспівування.

Перелякане величезною смертністю та явною безпорадністю адміністрації населення США часто вимагало більш радикальних заходів.

Натомість у місті Сент-Луїс, де адміністрація і мешканці дотримувалися карантинних заходів і відмовилися від параду та велелюдних зібрань, кількість смертей за цей же період не перевищила 700. Високою була смертність як серед військових, так і серед італійських іммігрантів у Нью-Йорку, які мешкали по десять осіб у маленьких кімнатах-комірчинах. Тяжко вдарила хвороба і по індіанцях Аляски, що призвело фактично до зникнення їхньої культури. Та й в цілому середня тривалість життя у США, яка на той час становила 50 років, уже через рік після удару «іспанки» скоротилася на 12 років і становила лише 38 (як у середньовіччі) [3].

Тож не дивно, що такі державні «карантинні» заходи спричинили подальше стрімке поширення епідемії серед населення США. Щоб хоч якось продемонструвати свою «турботу», адміністрація часто вдавалась до публікацій в газетах постановочних фото на кшталт наведеного нижче. Тільки трохи «проколюлись», забувши надягнути захисну маску на шофера-солдата, який щоденно дійсно наражався на небезпеку інфікування.

Які ж уроки людство винесло з пандемії «іспанки» 1918—1920 рр.?

1. Від хвороби гинули передусім бідні люди й потерпали бідні країни (смертність від «іспанки» в Європі становила близько 1 % загальної кількості інфікованих, тоді як в інших

«Одягни маску або йди в тюрму!» Агітаційне фото восени 1918 р. в одній із провінційних газет США, надруковане на правах приватного оголошення

Карантинне приміщення для демобілізованих солдат, де вважалося зайвим користуватись захисними масками як медиком, так і всім іншим особам, що там тимчасово перебували (офіційне фото з National Museum of Health and Medicine)

«Цивілізований» варіант транспортування померлого на цвинтар восени 1918 р. (офіційне газетне фото, що демонструвало «турботу» влади про демобілізованих солдат США)

країнах цей показник сягав 5 %). Так само найвищою смертність була в тих країнах, де легковажили карантинними заходами (смертність — до 25 %) або запроваджували їх надто пізно (або ж зарано скасовували).

Родина під час спалаху епідемії «іспанки», що потурбувалась і про себе, і про свого kota (приватне фото)

2. Жодна вікова група стовідсотково не захищена від хвороби. Мутації вірусу, які є непередбачуваними, можуть призвести до масового захворювання тих, хто найменше сподівався захворіти — молодих й здорових людей із сильним імунітетом.
3. Потрібно обачно ставитися до неперевіраних лікарських препаратів, застосування яких може спричинити значні ускладнення.
4. Влада завжди повинна говорити правду, навіть попри те, що ця правда може бути дуже неприємною. Адже боротися з реальністю,

хоч би якою важкою та не була, набагато легше, ніж перебувати в стані невизначеності та страху. Страх, спотворена інформація або її відсутність призводять до поширення чуток і невігластва, що, зрештою, спричиняє катастрофічні наслідки.

5. «Іспанка» суттєво вплинула на весь подальший розвиток медицини. Якщо до цього була поширена приватна лікарська практика, яка по суті обслуговувала лише заможних пацієнтів, то в процесі подолання смертоносної пандемії відбулося становлення сучасної міжнародної системи охорони здоров'я. У 1919 р. у Відні було засновано Міжнародне бюро з боротьби з епідеміями.
6. На жаль, людство, що вижило, швидко «забуло» про цю вірусну пандемію, напівсвідомо викинувши спогади про неї як щось відверто моторошне і небажане. А отже, виявилось об'єктивно змушеним повторно через сотню років знову «неочікувано» наступити на ті самі «китайські граблі» і знову вводити карантинні обмеження як реально єдиний засіб хоч так обмежити подальше поширення «чергової» вірусної пандемії.

Ну як після цього всього ще раз не згадати вислови: «Історія вчить тільки тому, що вона нічому не вчить» та «Історія любить повторюватись»? Тож нам усім, мабуть, варто брати за приклад поведінку родини сторічної давнини, що свідомо поставилась до власного захисту, потурбувавшись не лише про себе...

Список літератури

1. Супотницький М.В. Пандемия «іспанки» 1918–1920 гг. в контексте других гриппозных пандемий и «птичьего гриппа» // Медицинская картотека.— 2006.— № 11.— С. 31–34. <http://www.supotnitskiy.ru/stat/stat51.htm#gj2>.
2. Davis R.A. The Spanish Flu. Narrative and Cultural Identity in Spain, 1918.— Basingstoke: Palgrave Macmillan US, 2013, 255 p. doi: 10.1057/9781137339218.
3. Jacques Houdaille. La grippe espagnole, la mal nommée // Population.— 1973.— N 1, Paris, Éditions de l'INED (28eannée), janvier-février.— P. 136–137.
4. Patterson K.D., Pyle G.F. The geography and mortality of the 1918 influenza pandemic // Bull. Hist. Med.— 1991.— Vol. 65 (1).— P. 4–21.
5. Pierre Darmon. Une tragédie dans la tragédie: la grippe espagnole en France (avril 1918 — avril 1919) // Annales de démographie historique.— 2000.— Vol. 2.— P. 153–175.
6. World Health Organization. Ten things you need to know about pandemic influenza (update of 14 October 2005) // Wkly. Epidemiol. Rec.— 2005.— Vol. 80 (49–50).— P. 428–431.

Е.В. Коляденко, А.Е. Федоренко

Національний медичинський університет імені А.А. Богомольця, Київ

Краткий очерк истории мировых эпидемий-пандемий Часть III. Полузабытый вирусный дебют

Чуть больше ста лет назад человечество вынужденно погрузилось во вторую волну «испанки», так же как весной 2021 г. мир погрузился во вторую волну коронавируса. Несмотря на уже известные нам на втором году пандемии существенные биологически-вирусологические различия коронавируса COVID-19 и «испанского» гриппа, в глаза бросается явное значительное сходство в динамике развития эпидемиологических сценариев обеих этих пандемий.

Официально считается, что и эпидемия в Европе началась в последние месяцы завершения Первой мировой войны (1914–1918 гг.). Ее развитию и дальнейшему катастрофическому распространению способствовали антисанитария,

плохое питание, скученность в окопах и лагерях беженцев, демобилизация массовых армий и возвращение солдат домой, а также бурное развитие в начале XX столетия транспортных средств (поездов, автомобилей, скоростных кораблей).

«Испанский» грипп, вызванный вирусом H1N1, имел несколько волн. Точное количество тех, кто переболел «испанкой», трудно назвать. Предположительно, это 500–550 млн человек. Умерло же около 25 миллионов (в некоторых исследованиях указывается цифра и 50, и даже 100 миллионов).

К сожалению, человечество быстро забыло об этой вирусной пандемии. Следовательно, оказалось объективно вынужденным повторно через сотню лет снова столкнуться с похожей ситуацией и вводить карантин как реально единственный способ хоть так ограничить дальнейшее распространение очередной вирусной пандемии человечества. «Испанка» существенно повлияла на дальнейшее развитие медицины. Если до этого была распространена частная врачебная практика, то в процессе преодоления смертоносной пандемии произошло становление современной международной системы здравоохранения. В 1919 г. в Вене было основано Международное бюро по борьбе с эпидемиями.

Ключевые слова: испанский грипп, коронавирус, пандемия, карантин.

K.V. Kolyadenko, O.E. Fedorenko

Bogomelets National Medical University, Kyiv

Brief outline of the history of world epidemics-pandemics Part III. The half forgotten viral debut

A little more than a hundred years ago, the humanity plunged into the second wave of «the Spanish flu» just like in the spring of 2021 it plunged into the second wave of coronavirus. Despite the significant biological and virological differences between COVID-19 coronavirus and the Spanish flu, already known to us in the second year of the pandemic, the obvious significant similarity in the dynamics of the epidemiological scenarios of both pandemics is striking.

It is officially believed that the epidemic in Europe began in the last months of the deadly First World War (1914–1918). Its development and the next catastrophic spread were caused by: unsanitary conditions, poor nutrition, overcrowding in trenches and refugee camps, the demobilization and the return of soldiers home, as also the rapid development of vehicles at the beginning of the 20th century (trains, cars, high-speed ships).

The Spanish flu, caused by the H1N1 virus, had several «waves». It is difficult to estimate the exact number of those who had the Spanish flu, but presumably, this is 500–550 million people. About 25 million people died (some studies indicate a figure of 50 or even 100 million).

Unfortunately, the mankind quickly forgot about this viral pandemic and consequently was objectively compelled, after a hundred years, to unexpectedly make the same mistake again and introduce quarantine as the only way to limit the further spread of the next viral pandemic of mankind. The Spanish flu significantly influenced all the further development of medicine. While before the deadly pandemic the private medical practice was widespread, in the process of its overcoming, the formation of the modern international health care system took place. In 1919, the International Bureau for Epidemic Control was founded in Vienna.

Key words: the Spanish flu, coronavirus, pandemic, quarantine.

Дані про авторів:

Коляденко Катерина Володимирівна, к. мед. н., доц. кафедри дерматології та венерології
01601, м. Київ, бульв. Тараса Шевченка, 13

E-mail: katerinak78@gmail.com

Федоренко Олександр Євгенович, д. мед. н., проф. кафедри дерматології та венерології